Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

Економіка біржових ринків

Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

Освітня програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

2026

Розробник Сергій БАШЛАЙ, к.е.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від 02 червня 2026 р. №16
	Завідувач кафедри _____ (підпис) Олександр КОВБАСА

Погоджено:
Гарант освітньої програми _____ (підпис) Сергій БАШЛАЙ

Декан факультету,
де реалізується освітня програма _____ (підпис) Світлана ЛУКАШ

Рецензія на робочу програму надана: _____ Світлана ТУРЧИНА
_____ Олександр КОВБАСА

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації _____ (підпис) (Надія Паранік) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: ____ 17. 07. ____ 2026 р.

© СНАУ, 2026 рік

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

<table>
<tr><td>1.</td><td>Назва ОК</td><td colspan="4">Економіка біржових ринків</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Факультет/кафедра</td><td colspan="4">Економіки і менеджменту /
Економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>Статус ОК</td><td colspan="4">Вибірковий</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>ОК може бути запропонований для</td><td colspan="4">ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»</td></tr>
<tr><td>5.</td><td>Семестр та тривалість вивчення</td><td colspan="4">7 семестр, 18 тижнів / 4 курс</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>Кількість кредитів ЄКТС</td><td colspan="4">5</td></tr>
<tr><td rowspan="3">7.</td><td rowspan="3">Загальний обсяг годин та їх розподіл</td><td colspan="3">Контактна робота (заняття) – 60/28</td><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>Лекційні</td><td>Практичні /семінарські</td><td>Лабораторні</td><td rowspan="2">90/122</td></tr>
<tr><td>30/14</td><td>30/14</td><td>-</td></tr>
<tr><td>8.</td><td>Мова навчання</td><td colspan="4">Українська</td></tr>
<tr><td>9.</td><td>Викладач/Координатор освітнього компонента</td><td colspan="4">Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович</td></tr>
<tr><td>9.1</td><td>Контактна інформація</td><td colspan="4">serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.</td></tr>
<tr><td>10.</td><td>Загальний опис освітнього компонента</td><td colspan="4">Зміст освітнього компоненту формується із економічних аспектів, на основі об’єктивних законів розвитку суспільства, вивчає закономірності раціональної побудови та економічно ефективного функціонування біржових ринків.</td></tr>
<tr><td>11.</td><td>Мета освітнього компонента</td><td colspan="4">Набуття студентами теоретичних і практичних знань з економічних особливостей функціонування різних типів сучасних біржових ринків; нормативно-правової бази їхнього регулювання; принципів діяльності учасників біржових ринків; організації роботи суб’єктів підприємництва з біржовими структурами щодо взаємодії та визначення їхньої ефективності.</td></tr>
<tr><td>12.</td><td>Передумови вивчення ОК, зв’язок з іншими освітніми компонентами ОП</td><td colspan="4">1. Освітній компонент базується на вивченні біржової діяльності та економіки торгівлі.
2. Освітній компонент є основою для вивчення стратегії підприємницької та біржової діяльності, економіки і організації інноваційної діяльності та ін.</td></tr>
<tr><td>13.</td><td>Політика академічної доброчесності</td><td colspan="4">Вимагає дотримання здобувачами вищої освіти академічних принципів роботи, зокрема щодо: самостійного виконання навчальних завдань та вчасного і організованого подання робіт на перевірку; недопущення плагіату та списування; коректного цитування; доброчесного використання ШІ та ін.
У випадку виявлення їхнього порушення до здобувача вищої освіти можуть бути вжиті заходи, передбачені положеннями «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» від 28.10.2024 р. № 453/од.</td></tr>
<tr><td>14.</td><td>Ключові слова</td><td colspan="4">Біржа, біржовий товарний ринок, фондовий ринок, валютний ринок, біржові ринкові інструменти, професійна біржова діяльність, біржові активи, економічна ефективність діяльності</td></tr>
<tr><td>15.</td><td>Посилання на курс у системі Moodle</td><td colspan="4">https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4695</td></tr>
</table>

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен…»	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в сфері біржової діяльності	Розрахункові завдання
ДРН 2. Аналізувати отриману динаміку змін ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій на біржовому ринку.	Тести множинного вибору, виконання есе
ДРН 3. Економічно обґрунтовувати доцільність управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру.	Тести множинного вибору, розрахункові завдання
ДРН 4. Визначати економічну ефективність та оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності	Розрахункові завдання

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з /сем. зан.				
	денна	заочна	денна	заочна	денна	заочна	
Тема 1. *Економічні передумови та ключові засади функціонування біржових ринків.* 1. Економічна сутність та особливості розвитку біржі та біржового ринку. 2. Історичні аспекти виникнення та розвитку біржових ринків	2	-	2	-	12	16	Основна: 5, 9, 10 Додаткова: 13-15, 17, 24
Тема 2. *Організаційно-правові засади функціонування біржових ринків.* 1. Моделі організації та регулювання біржових ринків. 2. Ключові положення вітчизняної законодавчої бази в сфері регулювання біржової діяльності. 3. Державне регулювання та	6	2	6	2	12	16	Основна: 1-3, 5-6, 11 Додаткова: 13-14, 16, 20-23

саморегулювання біржового ринку.							
Тема 3. *Технології функціонування сучасного біржового ринку та їхня економічна основа.* 1. Організаційно-управлінська структура та функції підрозділів біржі. 2. Види технологій біржової торгівлі. 3. Економічна сутність та психологія поведінки учасників біржового ринку.	4	2	4	2	12	16	Основна: 3-6, 12 Додаткова: 13-14, 19, 25
Тема 4. *Економічні передумови та організаційні засади деривативних угод на біржовому ринку.* 1. Сутність, призначення та класифікація біржових угод. 2. Особливості застосування деривативів на біржових ринках. 3. Особливості біржового ціноутворення.	4	2	4	2	12	16	Основна: 1-3, 5-8, 11-12 Додаткова: 13-15, 17-19, 22
Тема 5. *Хеджування при управлінні ціновими ризиками на біржових ринках.* 1. Економічна сутність, види та теорії хеджування ризиків. 2. Стратегії хеджування ф'ючерсами на біржовому ринку. 3. Хеджувальні стратегії опціонами.	2	2	2	2	12	16	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25
Тема 7. *Економічні засади функціонування біржового товарного ринку.* 1. Біржовий товарний ринок і його учасники. 2. Біржовий товарний ринок та ключові	4	2	4	2	10	14	Основна: 1-3, 5-8, 11-12 Додаткова: 13-15, 18-19

принципи його функціонування. 3. Економічне значення біржового товарного ринку							
Тема 6. *Біржова діяльність на фондовому ринку.* 1. Фондовий ринок і його учасники. 2. Ринок цінних паперів та принципи його функціонування. 3. Організація діяльності на фондових біржах.	4	2	4	2	10	14	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25
Тема 7. *Особливості біржової діяльності на валютних ринках.* 1. Валютні біржі та професійна діяльність на них 2. Види і порядок укладання угод на валютній біржі. 3. Економічні особливості ринків обігу криптовалюти.	4	2	4	2	10	14	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25
Всього	30	14	30	14	90	122	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	**Методи викладання**	Кіль-ть годин	**Методи навчання**	Кіль-ть годин
ДРН 1. Досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в сфері біржової діяльності	Лекції, практичне заняття	6/2	Опрацювання теоретичного матеріалу, презентації	20/30
ДРН 2. Аналізувати отриману динаміку змін ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій на біржовому ринку.	Лекції, практичні заняття	8/4	Опрацювання теоретичного матеріалу, есе	22/28
ДРН 3. Економічно обґрунтовувати доцільність управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру.	Лекція, практичне заняття	6/4	Опрацювання теоретичного матеріалу, розрахункові завдання	22/32
ДРН 4. Визначати економічну ефективність та оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності	Лекція, практичне заняття	10/4	Опрацювання теоретичного матеріалу, розрахункові завдань	26/32

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	РЗ 1 (розрахункове завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
2	РЗ 2 (розрахункове завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
3	Тестування (2 модулі х 30 балів)	30 балів / 60 %	Протягом семестру

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	**Незадовільно**	**Задовільно**	**Добре**	**Відмінно**
Тестування	*<15 балів*	*15-21 балів*	*22-27 балів*	*28-30 балів*
	Правильних відповідей на тестові завдання менше половини	*Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків*	*Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків*	*Правильних відповідей на тестові завдання 90 % та більше*
РЗ 1, РЗ 2	*<10 балів*	*10-13 балів*	*14-17 балів*	*18-20 балів*
	Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)	*Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні*	*Завдання виконано, але існують несуттєві помилки*	*Завдання повністю виконано. Помилки відсутні*

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	**Елементи формативного оцінювання**	**Дата**
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
3	Усний зворотній зв’язок від викладача та студентів після презентації, захисту есе	Під час виконання завдання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка за національною шкалою** ***(при заліку)***
90 – 100	зараховано
82-89	
75-81	
69-74	
60-68	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Біржова діяльність: навчальний посібник / Хрущ Н. А., Іжевський П. Г., Безвух С. В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2025. 348 с.

2. Пластун О. Антитрейдинг. Харків: ВД «Фабула», 2025. 272 с.

3. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / За заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Київ: Університетська книга, 2023. 572 с.

4. Солодкий М. О., Яворська В. О., Рубан Ю. В. Сільськогосподарське хеджування: навчальний посібник. Київ: ЦП Компринт, 2021. 575 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

5. Економіка і організація біржової діяльності: навчально-методичний посібник / укладачі: С. І. Терещенко, С. В. Башлай, Т. І. Пізняк. Суми: СНАУ, 2023. 160 с.

6. Біржова діяльність: навчально-методичний посібник / уклад.: С. В. Башлай, О. М. Ковбаса. Суми: СНАУ, 2021. 144 с.

6.1.3 Інші джерела:

7. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків: ФОП Бровін О. В., 2021. 280 с.

8. Солодкий М. О., Яворська В. О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2022. 398 с.

9. Фінансовий ринок: навч. посібн. / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.

6.2 Додаткові джерела

10. Башлай С. В. Роль біржових деривативів у формуванні сталого розвитку товарного ринку України. *ScientificWorldJournal*. 2025. Issue 33. Part 3. P. 104-114. DOI: 10.30888/2663-5712.2025-33-03-091.

11. Башлай С. В., Дерев'янко Н. А. Ефективність використання деривативів для хеджування фінансових ризиків. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 6. С. 68-79. DOI: https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.17.

12. Башлай, С., Небаба, Н., Разінькова, М., & Павлов, В. Трансформація товарного ринку України під впливом глобальних цінових шоків та значення біржових деривативів у зміцненні продовольчої безпеки. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2026. № 354(3), 490-498. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-69.

13. Башлай С. В., Яремко І. І. Цифровізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка та суспільство. 2023. № 48. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48.

14. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: https://rada.gov.ua.

15. Всесвітня федерація фондових бірж. URL: https://ua.nesrakonk.ru/world_federation_of_exchanges/

16. Кепко В. М., Новікова В. В., Непочатенко А. В. Біржова торгівля та стратегічні аспекти її розвитку. *Економічний простір.* 2020. № 162. С. 107-113. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-19.

17. Краснова М. Є. Сучасний стан світового ринку деривативів. *Ефективна економіка.* 2020. № 9. С. 17-24.

18. Купуйте та торгуйте криптовалютою з легкістю. *BINANCE:* веб сайт. URL: https://www.binance.com/uk-UA.

19. Назарова О. Ю., Чатченко Т. В., Митрофанова Л. В. Використання статистичних методів при дослідженні біржової діяльності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-21.

20. Прокопець Л. В., Кифяк В. І. Розвиток електронної біржової торгівлі в Україні. *Ефективна економіка.* 2022. № 5. URL: DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.90.

21. Українська біржа. URL : http://www.ux.ua.

22. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL**:** https://www.kmu.gov.ua**.**

23. An impact of the crisis on the stock market efficiency / Dmytro Kovalenko, Oleksandr Yatsenko, Anatolii Postol, Iryna Turchak, Oksana Kotyrlo, Serhii Bashlai. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research.* 2021. Vol. 11. Issue 2, special issue XXII. P. 161-166. URL: http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxii.

24. Bashlai Serhii, Plastun Alex. Volatility explosions and price predictions: case of oil market. *Journal of Governance and Regulation* / Volume 6/2, 2017, P. 33-44.

25. Bashlai S. Derivatives market in Ukraine: current trends and prospects for development / Ринок деривативів в Україні: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Law and Innovation Society journal/Право та інноваційне суспільство.* 2025. № 2(25). P. 25-33. DOI 10.37772/2309-9275-2025-2(25)-2.

26. Plastun, Alex, Ludmila Khomutenko, and Serhii Bashlai. 2022. Is There Any Witching in the Cryptocurrency Market? *Journal of Risk and Financial Management* 15, no. 2: 92. DOI: https://doi.org/10.3390/jrfm15020092.